

Joanna SZCZEK
Marcelina KAŁASZNIK
(Uniwersytet Wrocławski)

EUROPEJSKI SYSTEM OPISU KSZTAŁCENIA JĘZYKOWEGO (ESOKJ) W KSZTAŁCENIU FILOLOGICZNYM – DIAGNOZA I PERSPEKTYWY

Abstract

Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) on the university level – diagnosis and perspectives

This study aims to present the possibility of applying the provisions of the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) on the university level. Academic training is seen here as the last stage of learning, which should create a coherent whole with language education on other levels. Assumptions of language education on all language stages allow to assume that candidates wishing to study philology have appropriate language skills. In our article we try to show level of candidates to study philology from two perspectives – namely from the perspective of their own estimates and on the basis of tests that verify the level of knowledge of the German language carried out in the first week of studying on the field of study German philology. In order to be able to make such a verification, a survey has been conducted among the students of German philology at the University of Wrocław on widely understood knowledge of foreign languages – divided into first and second. The results of this survey have been presented and discussed in the article, and later confronted with the results of the levelling tests and other facts arising from the real achievements of students.

Keywords: CEFR, German philology, leveling tests, achievements of students of German philology.

Europejski System Opisu Kształcenia Językowego (= ESOKJ) opracowany na zlecenie Rady Europy¹ formułuje istotne zalecenia dotyczące nauki i użycia języka obcego oraz kompetencji językowych w zakresie poszczególnych sprawności. Wyróż-

¹ Por. I. Janowska, *Perspektywa ządania w nauczaniu/uczeniu się języków obcych*, [w:] *W poszukiwaniu nowych rozwiązań. Dydaktyka języka polskiego jako obcego u progu XXI wieku*, red. W.T. Miodunka, A. Seretyna, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2013, s. 35.

nienie sześciu poziomów znajomości języka obcego oraz przejrzyste zdefiniowanie umiejętności językowych na danym poziomie sprawia, że ESOKJ stanowi podstawowe narzędzie służące do realnego pomiaru poziomu kompetencji językowej dla każdego uczącego się języków obcych, pewną bazę dla porównywalności umiejętności językowych oraz transparentny system ewaluacji kompetencji językowych na każdym poziomie edukacyjnym oraz na poziomie akademickim.

Impulsem do stworzenia ESOKJ była – z jednej strony – intensyfikacja nauczania i uczenia się języków obcych, która prowadzi do zachowania kulturowej różnorodności. Z drugiej jednak strony potrzeba ta wynikała z faktu, że w Europie panują różne, często konkurujące ze sobą, standardy oceniania umiejętności językowych, które w wielu przypadkach utrudniają lub wręcz uniemożliwiają porównywanie poziomów znajomości języka obcego². Biorąc pod uwagę cele Rady Europy, ESOKJ został pomyślany jako instrument zapewniający i wspierający kooperację między instytucjami kształcenia językowego w różnych krajach³.

Ze względu na liczne zalety ESOKJ jego zastosowanie okazuje się oczywiście szczególnie ważne w kontekście porównywalności umiejętności językowych na poziomie międzynarodowym. Transparentność i użyteczność ESOKJ to główne powody stosowania skali także w systemach oświaty poszczególnych państw europejskich i nie tylko.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie wyników zastosowania ESOKJ na poziomie akademickim na kierunku filologia germańska w Polsce. Nasz artykuł poświęcony jest ostatniemu etapowi kształcenia, który powinien być spójny i tworzyć logiczne kontinuum z systemem edukacji, ponieważ według Podstawy Programowej „za podstawowy cel kształcenia językowego przyjęto zdobycie przez uczniów umiejętności skutecznego porozumiewania się w języku obcym, w mowie i w piśmie. Zrealizowanie tego celu wymaga całościowego spojrzenia na kształcenie językowe na wszystkich etapach edukacji oraz przyjęcia wspierających ucznia rozwiązań organizacyjnych”⁴ (MEN, *Podstawa programowa*, tom 3 – *Języki obce w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum*, s. 14).

W wielu przypadkach okazuje się jednak, że problemy z osiągnięciem tego celu ujawniają się na poszczególnych etapach nauki. Nauczyciele, przede wszystkim szkół ponadgimnazjalnych oraz wykładowcy uczelni wyższych, często stwierdzają, że znaczna część uczniów/studentów wykazuje braki w zakresie umiejętności językowych, które uniemożliwiają płynne kontynuowanie nauki na dalszym etapie⁵.

W naszym opracowaniu przedstawimy wyniki ankiety przeprowadzonej w 2015 roku wśród studentów filologii germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. Ankieta zawierała pytania dotyczące znajomości języków obcych. Wyniki ankiety konfrontu-

² Por. R. Kucharczyk, *Normy europejskie w polskiej edukacji językowej*, „Języki Obce w Szkole” 2013, nr 1, s. 64.

³ Por. ibidem.

⁴ Ministerstwo Edukacji Narodowej, *Podstawa programowa*, tom 3 – *Języki obce w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum*, s. 7.

⁵ Por. ibidem, s. 7.

jemy z rezultatami testów poziomujących przeprowadzanych na początku pierwszego semestru studiów na kierunku filologia germańska w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. W świetle w ten sposób zgromadzonych informacji postaramy się wyciągnąć wnioski, na ile realne umiejętności językowe, oszacowane samodzielnie przez studentów oraz te uzyskane na podstawie testów, odzwierciedlają założenia programowe kształcenia w zakresie języków obcych. Na tej podstawie, biorąc również pod uwagę obecne kierunki rozwoju studiów filologicznych – germanistycznych, postaramy się przedstawić prognozę dotyczącą kompetencji językowej na studiach filologicznych germanistycznych oraz omówić działania, których celem jest systematyczny wzrost kompetencji językowej studiujących.

1. Kształcenie językowe w polskim systemie oświaty

W tomie trzecim *Podstawa programowa*, poświęconym nauce języków obcych w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum, przewidziano i opisano kilka wariantów nauki języków obcych. Kształcenie językowe w polskim systemie oświaty przedstawia się w następujący sposób: „Założenia dotyczące kształcenia językowego na poziomie przedakademickim przewidują początek nauki pierwszego języka obcego w szkole podstawowej, który ma zapewnioną kontynuację w gimnazjum (wariant III.1), a potem w szkole ponadgimnazjalnej (wariant IV.1). Wariant IV.1 występuje w dwóch wersjach: podstawowej i rozszerzonej. Uczeń, który kontynuuje naukę języka obcego przez 12 lat, czyli od początku szkoły podstawowej, powinien przygotować się do zdania matury na poziomie rozszerzonym⁶. W szkole ponadgimnazjalnej język obcy może być też kontynuowany w klasach dwujęzycznych – wtedy uczniowie realizują wariant IV.2. Na tym etapie edukacyjnym istnieje też możliwość rozpoczynania nauki nowego języka obcego od początku. Na taką sytuację przewidziano wariant IV.0⁷ – zob. schemat nr 1.

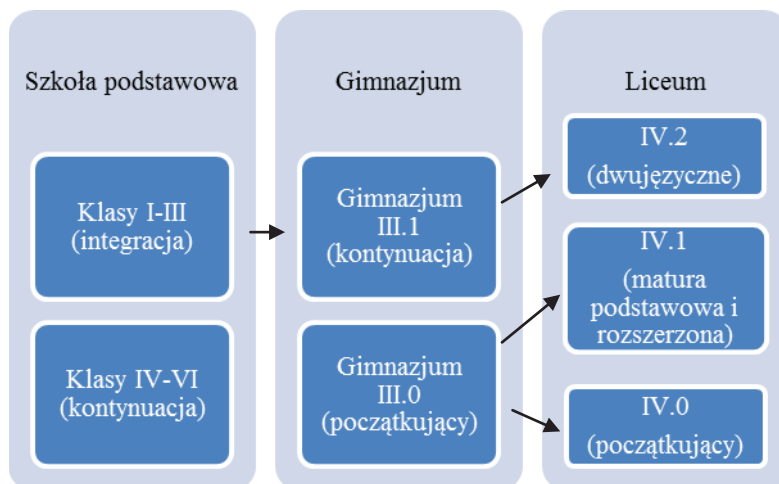
Poszczególnym etapom edukacyjnym przyporządkowane są określone ilości godzin, przeznaczone na naukę języków obcych, co przedstawia schemat nr 2.

Z zestawienia wynika, że na każdym etapie edukacyjnym uczniowie mają do dyspozycji ponad 400 godzin, przy czym w szkole podstawowej liczba ta przypada na jeden język, podczas gdy w gimnazjum oraz szkołach ponadgimnazjalnych jest dowolnie dzielona na dwa języki. Przy takim rozplanowaniu godzin można przyjąć, że po zakończeniu nauki języka obcego w szkole podstawowej (420 h) uczniowie powinni dysponować kompetencją językową na poziomie co najmniej A2 lub B1⁸, nawet przy bardzo ostrożnych założeniach i szacunkach.

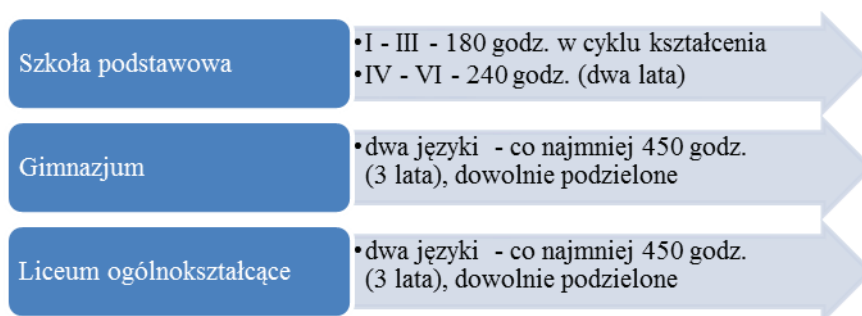
⁶ Matura na poziomie rozszerzonym odpowiada poziomowi B1.1 wg ESOKJ.

⁷ Por. *ibidem*, s. 64.

⁸ ESOKJ nie precyzuje liczby godzin nauki języka niezbędnych do osiągnięcia poszczególnych poziomów biegłości językowej. Dane te mają bowiem w dużej mierze charakter indywidualny oraz za-

Schemat nr 1. Nauka języków obcych na poszczególnych etapach edukacyjnych

Schemat nr 2. Ilość godzin nauki języka obcego na poszczególnych etapach edukacji

Umiejętności językowe uczniów sprawdzane są nie tylko na bieżąco na lekcjach języka obcego, ale także testowane podczas najważniejszych egzaminów kończących dany etap edukacji: na sprawdzianie szóstoklasisty⁹, egzaminie gimnazjalnym oraz egzaminie dojrzałości. Języki obce zostały włączone do sprawdzianu szóstoklasisty w 2015 r. jako trzecia część sprawdzianu. Sprawdzian szóstoklasisty jest na jednym poziomie dla wszystkich uczniów, co różni go od egzaminu gimnazjalnego oraz ma-

leżą od języka obcego, którego dana osoba się uczy, od stopnia pokrewieństwa języka obcego z językiem ojczystym, od znajomości innych języków obcych oraz wielu innych czynników. Jednak szkoły, szkoły językowe, instytucje zajmujące się dydaktyką języków obcych przy szkołach wyższych formułują pewne założenia na temat ilości godzin potrzebnych do opanowania języka na danym poziomie. Przykładowo na stronie SJO Politechniki Śląskiej można znaleźć następujące orientacyjne dane dotyczące ilości godzin: A1: 80–120, A2: 180–200, B1: 350–400, B2: 500–600, C1: 700–800, C2: 1000–1200, źródło: <https://www.polsl.pl/Jednostki/RJM1/Strony/Poziomy%20bieg%C5%82o%C5%9Bci%20j%C4%99zykowej.aspx>, [stan z 5.06.2016].

⁹ W 2016 r. został przeprowadzony ostatni raz.

turalnego, przy których uczniowie dokonują indywidualnego wyboru między poziomem podstawowym i rozszerzonym. Poniższe zestawienie pokazuje schematycznie, na jakich poziomach wg ESOKJ przewidziane są egzaminy kończące dane etapy edukacji:

Tabela nr 1. Poziomy znajomości języka obcego sprawdzane podczas egzaminu szóstoklasisty, egzaminu gimnazjalnego i maturalnego

Egzamin szóstoklasisty	Egzamin gimnazjalny na poziomie		Egzamin maturalny na poziomie	
	podstawowym	rozszerzonym	podstawowym	rozszerzonym
A1	A1/A2	A2	B1	B1.1

2. Status języka niemieckiego w nauczaniu języków obcych w Polsce

Aktualne tendencje dotyczące polityki językowej, również w Polsce, wpisują się w tzw. politykę wielojęzyczności, która zakłada naukę więcej niż jednego języka obcego. Pytanie, które należy sobie w tym kontekście postawić, brzmi: który język jest wybierany jako ten drugi? Nie ulega bowiem wątpliwości, że pierwszym językiem obcym jest język angielski. Jest to w pełni zgodne z oczekiwaniami uczących się i ich opiekunów, ale również decydentów w kwestii polityki wielojęzyczności. Taką tendencję potwierdzają również dane liczbowe, według których język angielski z wynikiem ponad 33% znajduje się na pierwszym miejscu wśród języków obcych, którymi posługują się obywatele krajów Unii Europejskiej¹⁰. Miejsce drugie zajmuje język niemiecki, którym posługuje się ponad 11% mieszkańców 27 krajów Unii Europejskiej¹¹. Mimo tego, że język niemiecki znajduje się na drugim miejscu w rankingu najpopularniejszych języków obcych w Europie, różnica pomiędzy ilością osób posługujących się językiem angielskim i językiem niemieckim jako obcym jest znaczna i wynosi prawie 20%. W kontekście postrzegania języka angielskiego jako *lingua franca*, a w konsekwencji wyboru języka angielskiego jako pierwszego języka obcego, pojawia się pytanie, w jakim stopniu uczący się opanowują język angielski i jak oceniają swoje umiejętności językowe w zakresie pierwszego języka obcego. Okazuje się bowiem, że ponad 70% obywateli Polski przyznaje, że nie posiada żadnych umiejętności w zakresie języka angielskiego¹². Tylko ponad 20% ankietowanych w Polsce zadeklarowało znajomość języka angielskiego jako języka obcego¹³.

¹⁰ Por. J. Gerhards, *Mehrsprachigkeit im vereinten Europa. Transnationales sprachliches Kapital als Ressource in einer globalisierten Welt*, VS Verlag, Wiesbaden 2010, s. 157.

¹¹ Por. ibidem.

¹² Por. ibidem, s. 158.

¹³ Por. ibidem.

Biorąc pod uwagę status języka angielskiego jako „obowiązkowego” języka obcego, deklarowana niska znajomość tego języka obcego wśród ankietowanych w Polsce może zaskakiwać. Skoro zatem najwięcej czasu i uwagi poświęca się pierwszemu językowi obcemu, a efekty, jak pokazują przytoczone dane liczbowe, nie są zadowalające, można podejrzewać, że znajomość języka niemieckiego, który najczęściej jest drugim wyborem, w podobnym badaniu przedstawiałaby się znacznie gorzej.

3. Europejski System Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ) w kształceniu filologicznym – próba diagnozy

Jaki jest poziom kompetencji językowej kandydatów na studia filologiczne germanistyczne? Czy w ciągu trzech lat studiów pierwszego stopnia możliwe jest osiągnięcie wymaganego¹⁴ poziomu biegłości językowej? Czy zwiększanie w programie studiów ilości godzin poświęconych tzw. praktycznej nauce języka obcego automatycznie przekłada się na poziom kompetencji językowej studentów i absolwentów kierunków filologicznych? Te pytania i inne kwestie związane z profilem kształcenia językowego na studiach filologicznych są przedmiotem naszych rozważań.

Impulsem do powstania niniejszego tekstu jest obecna sytuacja, w jakiej znalazły się kierunki neofilologiczne, w tym przede wszystkim filologie germańskie w Polsce. Sytuacja ta wynika z aktualnej polityki językowej, której wynikiem jest stale zmniejszająca się kompetencja językowa kandydatów na studia oraz konieczność obniżania poziomu wymagań stawianych studentom kierunków filologicznych.

Tendencje te wymusiły w ostatnim czasie dostosowanie oferty – kierowanej do kandydatów na studia filologiczne – do prezentowanego przez nich poziomu, mianowicie powstanie programów kształcenia, w ramach których kandydatom oferowane jest kształcenie od poziomu zerowego.

3.1. Diagnoza poziomu kompetencji językowej na podstawie deklaracji studentów – badanie ankietowe i jego wyniki

Podstawę naszego opracowania stanowi ankieta przeprowadzona w czerwcu 2015 r. wśród studentów filologii germańskiej Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. W badaniu brali udział zarówno studenci studiów licencjackich, jak i magisterskich. Kluczową część ankiety tworzą pytania, które pozwalają odtworzyć indywidualne biografie językowe studentów, tzn. dostarczające informacji na temat doświadczeń z uczeniem się języków obcych w szkole, na kursach i w innych formach, oraz informują o użyciu języków obcych w różnych sytuacjach¹⁵.

W ankiecie wzięło udział 116 osób, które odpowiedziały na pytania z następujących zakresów:

¹⁴ Według zapisów ustawowych powinien to być poziom C1.

¹⁵ Źródło: <http://www.sprachenportfolio.ch/page/content/index.asp?MenuID=2056&ID=3289&Menu=14&Item=7.3.6.1>, dostęp: [stan z 14.10.2015].

1. informacje o płci, wieku, języku i kraju ojczystym;
2. informacje o pochodzeniu rodziców i o ewentualnym dorastaniu w środowisku wielojęzycznym;
3. informacje dotyczące umiejętności językowych, w tym pytania o poziom znajomości języków obcych oraz posiadanie certyfikatów językowych;
4. informacje o biografiach językowych, w tym informacje odnoszące się do pierwszego języka obcego, tj. języki obce w dzieciństwie oraz wieku szkolnym, rozpoczęcie nauki języków obcych – wiek, okoliczności, czas trwania nauki, strategie i metody uczenia się, osiągnięty poziom znajomości pierwszego języka obcego według własnych szacunków lub potwierdzony certyfikatem językowym, rola kwestii kulturoznawczych w procesie nauki języka;
5. informacje dotyczące drugiego języka obcego¹⁶.

W ankiecie wzięło udział 111 kobiet oraz 5 mężczyzn w wieku od 19 do 43 lat. Większość ankietowanych to osoby, których językiem ojczystym jest język polski (112). Dwie osoby podały język niemiecki jako język ojczysty. Każdorazowo jedna osoba zadeklarowała jako swój język ojczysty język ukraiński, rosyjski oraz czeski. Według zgromadzonych danych rodzice większości studentów filologii germańskiej są pochodzenia polskiego (108). W pozostałych przypadkach rodzice ankietowanych studentów są pochodzenia polsko-niemieckiego (4), ukraińskiego (1), kazachskiego (1), polsko-słowackiego (1) i niemieckiego (1). W związku z tym nie dziwi fakt, że większość studentów na pytanie, czy dorastali w środowisku wielojęzycznym, odpowiedziała „nie” (102).

W tabeli nr 2 zestawione zostały odpowiedzi na pytanie, jakie języki obce znają ankietowani studenci:

Tabela nr 2. Znajomość języków obcych wśród ankietowanych

Języki obce	Liczba odpowiedzi
j. angielski, j. niemiecki	75
j. angielski, j. niemiecki, j. hiszpański	10
j. angielski, j. niemiecki, j. rosyjski	7
j. angielski, j. niemiecki, j. duński	2
j. angielski, j. niemiecki, j. włoski	2
j. angielski, j. niemiecki, j. hiszpański, j. rosyjski	2
j. angielski, j. niemiecki, j. francuski, j. włoski	2
j. angielski, j. niemiecki, j. turecki	1
j. angielski, j. niemiecki, j. czeski	1
j. angielski, j. niemiecki, j. szwedzki	1
j. angielski, j. niemiecki, j. łacina	1

¹⁶ W niniejszym opracowaniu nie omawiamy odpowiedzi na wszystkie zadane w ankiecie pytania.

Tabela nr 2. Znajomość języków obcych wśród ankietowanych (cd.)

Języki obce	Liczba odpowiedzi
j. angielski, j. niemiecki, j. francuski, j. hiszpański	1
j. angielski, j. niemiecki, j. rosyjski, j. ukraiński	1
j. angielski, j. niemiecki, j. hiszpański, j. włoski	1
j. angielski, j. niemiecki, j. włoski, j. duński	1
j. angielski, j. niemiecki, j. hiszpański, j. szwedzki	1
j. angielski, j. niemiecki, j. rosyjski, j. japoński	1
j. niemiecki	4
j. niemiecki, j. hiszpański	1
j. angielski	1

Na podstawie danych zestawionych w tabeli, można stwierdzić, że większość ankietowanych (110) deklaruje znajomość języka angielskiego i niemieckiego, przy czym 75 osób zna wyłącznie te dwa języki obce, natomiast 35 osób zna oprócz języka angielskiego i niemieckiego jeszcze jeden (25) lub dwa inne języki obce (10). Jako najczęstszy trzeci język obcy, którym posługują się studenci, podawany jest język hiszpański (14). Stosunkowo często w odpowiedziach studentów pojawia się także język rosyjski (9). Nieznaczna część ankietowanych deklaruje znajomość tylko jednego języka obcego: język niemiecki – 4 osoby, język angielski – 1 osoba.

W kolejnym etapie studenci byli pytani o poziom znajomości języków obcych¹⁷. Wyniki są przedstawione w tabeli nr 3.

Tabela nr 3. Poziom znajomości języków obcych wśród ankietowanych

	A1	A2	B1	B2	C1	C2
j. angielski	2	10	24	58	10	1
j. niemiecki	1	4	7	32	49	11
j. hiszpański	4	9	1	—	—	—
j. rosyjski	4	2	—	—	—	—
j. francuski	2	3	—	—	—	—
j. duński	1	2	—	—	—	—
j. włoski	2	2	—	—	—	—
j. niderlandzki	—	—	1	—	—	—
j. turecki	—	—	1	—	—	—
j. czeski	—	—	—	—	—	1
j. szwedzki	2	—	—	—	—	—
j. japoński	—	—	1	—	—	—

¹⁷ Przy tym pytaniu w ankiecie był umieszczony link do strony zawierającej opis poszczególnych poziomów zaawansowania wg ESOKJ.

Dane liczbowe dotyczące opanowania języków obcych na konkretnym poziomie zaawansowania wskazują, że język angielski i niemiecki są językami wiodącymi, którymi studenci posługują się na poziomie średniozaawansowanym lub zaawansowanym. Jeżeli chodzi o język angielski, większość ankietowanych (58) posługuje się nim na poziomie B2. Znaczna część studentów (24) zna język angielski na poziomie B1. Część osób (każdorzazowo 10) legitymuje się natomiast znajomością angielskiego na poziomie A2 lub C1. Jeżeli chodzi o język niemiecki, większość badanych (49) posługuje się tym językiem na poziomie C1, znaczna część na poziomie B2 (32). Na podstawie danych liczbowych dotyczących pozostałych języków obcych, można stwierdzić, że studenci posługują się innymi językami tylko na poziomie podstawowym. Dane odnośnie do poziomu należy jednak traktować w sposób ostrożny, ponieważ tylko 21 osób ze 116 ankietowanych zadeklarowało, że posiada certyfikat językowy potwierdzający rzeczywiste umiejętności językowe na danym poziomie.

Ankietowani studenci zostali zapytani także, którego języka obcego uczyli się jako pierwszego oraz jako drugiego. Dane liczbowe odnośnie do tego pytania zawiera tabela nr 4.

Tabela nr 4. Dane dotyczące pierwszego i drugiego języka obcego

	język angielski	język niemiecki	język rosyjski	język hiszpański
pierwszy język obcy				
ilość	45	70	1	0
drugi język obcy				
ilość	69	44	1	2

Jak wynika z tabeli, większość ankietowanych (70) uczyła się języka niemieckiego jako pierwszego języka obcego.

Ankietowani zostali także zapytani, gdzie i w jaki sposób uczyli się pierwszego i drugiego języka obcego¹⁸.

Tabela nr 5. Dane dotyczące miejsca/sposobu nauki pierwszego i drugiego języka obcego

Gdzie/jak uczył(a) się Pan(i) języka obcego?	Pierwszy język obcy	Drugi język obcy
w szkole podstawowej	82	1
w przedszkolu	20	—
w gimnazjum	19	—
na zajęciach prywatnych	5	1
w domu	5	—
na kursie językowym	2	81
w szkole ponadgimnazjalnej	2	1

¹⁸ Ankietowani mogli podać więcej niż jedną odpowiedź.

Tabela nr 5. Dane dotyczące miejsca/sposobu nauki... (cd.)

Gdzie/jak uczył(a) się Pan(i) języka obcego?	Pierwszy język obcy	Drugi język obcy
z telewizji	2	—
w szkole	—	21
podczas wyjazdu zagranicznego	—	5
samodzielnie	—	3
na kursach językowych on-line	—	2
w tzw. tandemie (z natywnym użytkownikiem języka)	—	2
poprzez czytanie książek w języku obcym	—	1
na studiach	—	1

Z danych zestawionych w tabeli nr 5 wynika, że miejscem, w którym studenci po raz pierwszy mieli kontakt z językiem obcym, jest najczęściej szkoła podstawowa (82). Część ankietowanych (odpowiednio 20 i 19 osób) zadeklarowała, że uczyła się pierwszego języka obcego w przedszkolu oraz gimnazjum. Jeżeli chodzi o drugi język obcy, większość badanych (81) stwierdziła, że umiejętności w zakresie drugiego języka obcego nabywała na kursach językowych. Część ankietowanych (21) zadeklarowała, że uczyła się drugiego języka obcego w szkole. Dane te świadczą o tym, że chociaż drugi język obcy jest obowiązkowy na poziomie gimnazjalnym, studenci rzadko postrzegają szkołę jako miejsca, gdzie nabyli umiejętności posługiwania się drugim językiem obcym.

3.2. Diagnoza poziomu kompetencji językowej studentów filologii germańskiej na podstawie testów poziomujących

Warunkiem koniecznym i niezbędnym do tego, aby można było podjąć studia na kierunku neofilologicznym – na filologii germańskiej – była jeszcze do niedawna znajomość języka niemieckiego na odpowiednim poziomie. Poziom kompetencji językowej kandydatów miał umożliwić udział w zajęciach prowadzonych w języku wykładowym – niemieckim. Zmiany dotyczące egzaminu maturalnego, jego formuły i zakresu oraz zasad rekrutowania kandydatów na studia, spowodowały stałe obniżanie kryteriów przyjęć na studia. Dodatkowym czynnikiem, który należy uwzględnić, jest również malejąca liczba studentów (w tym także kandydatów na filologię germańską).

Grupą docelową, do której kierowana była oferta studiów germanistycznych, byli absolwenci szkół ponadgimnazjalnych, którzy zdali egzamin maturalny na poziomie rozszerzonym. Wobec malejącej liczby chętnych na studia kandydatów po maturze z języka niemieckiego na poziomie rozszerzonym, zaczęto rozważać konieczność rekrutowania studentów z grupy maturzystów, którzy zdawali maturę z języka niemieckiego na poziomie podstawowym, przy założeniu, że matura zdana na poziomie podstawowym zakłada posiadanie przez kandydatów poziomu biegłości językowej B1.

W roku akademickim 2013/2014 w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego zostali zrekrutowani kandydaci, którzy zdawali maturę z języka niemieckiego na poziomie podstawowym. Przyjęci zostali studenci, którzy uzyskali najwyższe wyniki na egzaminie maturalnym na wskazanym poziomie. Można było zatem przyjąć założenie, że kompetencja językowa przyjętych osób odzwierciedla poziom B1.

Skutkiem zmian dotyczących zasad rekrutacji były zmiany w programie kształcenia. Większy nacisk został położony na praktyczną naukę języka niemieckiego (= PZJN). W programie studiów dla I roku studiów licencjackich zostały wprowadzone dodatkowe przedmioty z zakresu PZJN, łączna liczba godzin z tego zakresu to odpowiednio: dla I roku – 300 h, dla II roku – 180 h, dla III roku – 180 h, co daje w ramach studiów licencjackich 760 h. Godziny zajęć z PZJN zostały rozplanowane w taki sposób, aby umożliwić studentom nabycie kompetencji językowej odpowiadającej poszczególnym poziomom ESOKJ i osiągnięcie poziomu C1 po trzech latach studiów pierwszego stopnia. Założenia te przedstawiały się następująco:

Tabela nr 6. Poziomy biegłości językowej – założenia w sylabusach IFG wynikające z zapisów w wydziałowych efektach kształcenia

Kandydat	I rok		II rok		III rok
	semestr I	semestr II	semestr I	semestr II	
B1	B1.1 (= B1+)	B2	B2.1	B2.2	C1

Na pierwszych zajęciach z gramatyki praktycznej we wspomnianym roku akademickim został przeprowadzony test diagnostyczny, którego celem było sprawdzenie faktycznego poziomu znajomości języka niemieckiego. Wyniki testu wykazały, że ponad 80 osób na 179 osób przyjętych na I rok studiów stacjonarnych uzyskało wynik poniżej 50%, co pokazało, że studenci przyjęci na I rok studiów licencjackich nie osiągnęli zakładanego w standardach maturalnych poziomu B1 i prezentowali na początku bieżącego roku akademickiego poziom dużo niższy. Obecnie ponad 80 osób uczestniczy w dodatkowych zajęciach – tutoriacie doktoranckim – prowadzonych przez doktorantów IFG, które mają charakter wyrównawczy.

W celu uwzględnienia wskazanych w efektach kształcenia poziomów biegłości językowej zostały również wprowadzone zmiany dotyczące stosowanych podręczników. Zostały wprowadzone podręczniki, których realizacja zakłada uzyskanie określonego poziomu biegłości językowej po zakończeniu semestru, tj.: semestr 1 – poziom B1+ (B1.1), semestr 2 – poziom B2. Bieżąca kontrola postępów i ewaluacja postępów studentów w postaci sprawdzianów, wypracowań i innych form kontroli efektów wskazanych w sylabusach przedmiotowych pokazują, że poziom studentów nadal jest bardzo słaby. Studenci zgłaszają również trudności związane z opanowaniem materiału przewidzianego na danym poziomie biegłości językowej. Skut-

kuje to spowolnieniem tempa pracy, obniżeniem wymagań oraz niemożnością osiągnięcia wskazanych w sylabusach poziomów biegłości językowej po I roku studiów: B2.

Wyniki osiągnięte przez studentów zrekrutowanych w roku akademickim 2013/2014, ilość egzaminów poprawkowych, przedmiotów powtarzanych itd. świadczą o tym, że kandydaci nie posiadają zakładanej na etapie rekrutacji kompetencji językowej na poziomie B1.

Biorąc pod uwagę powyższe obserwacje, w roku akademickim 2014/2015 w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego została podjęta decyzja o poszerzeniu oferty studiów germanistycznych o tzw. germanistykę od zera. Zmienne zostały zasady rekrutacji, zrezygnowano z wymogu poświadczonej egzaminem maturalnym znajomości języka niemieckiego. Do nowych wymagań został dopasowany również program studiów, w którym wyróżniono dwie ścieżki kształcenia – A dla studentów z zaawansowaną znajomością języka niemieckiego, i B – dla studentów z podstawową znajomością języka niemieckiego. Przyjęto następujące założenia dot. uzyskiwania kolejnych poziomów biegłości językowej:

— dla studentów ścieżki A:

Tabela nr 7. Założenia dot. poziomów biegłości językowej dla studentów filologii germańskiej w Uniwersytecie Wrocławskim, poziom rozszerzony

Kandydat	I rok		II rok		III rok	Razem
	semestr I	semestr II	semestr I	semestr II		
B1					C1	
	B1.1 (= B1+)	B.1.2	B2.1	B2.2		
	240h	180h	90h	120h	180h	810h

— dla studentów ścieżki B:

Tabela nr 8. Założenia dot. poziomów biegłości językowej dla studentów filologii germańskiej w Uniwersytecie Wrocławskim, poziom podstawowy

Kandydat	I rok		II rok		III rok	Razem
	semestr I	semestr II	semestr I	semestr II		
0					C1	
	A1	A2	B1	B2		
	240h	240h	150h	180h	180h	990h

Wprowadzono ponadto następujące zmiany:

- zmiana języka wykładowego z języka niemieckiego na język niemiecki i język polski,
- zmiana profilu zajęć opcyjnych oferowanych studentom na I i II roku, dotycząca przede wszystkim zajęć do wyboru – na zajęcia o charakterze praktycznym,
- wprowadzenie konieczności monitorowania postępów w zakresie kompetencji językowej i jej kształtowania na innych zajęciach,
- uruchomienie tutoriatu doktoranckiego,

- rezygnacja z egzaminu z PZJN po I i II roku studiów, wprowadzenie testów zaliczeniowych na prawach egzaminu, wspólnych dla wszystkich grup studenckich w ramach danej ścieżki.

Przeprowadzane w pierwszym tygodniu zajęć testy poziomujące pozwoliły na wyłonienie w gronie przyjętych studentów dwóch grup: grupy wykazującej zaawansowany poziom kompetencji językowej – oczekiwany po egzaminie maturalnym poziom B1.1, oraz grupy studentów wykazujących początkujący poziom znajomości języka niemieckiego. Zastosowany podział umożliwił dopasowanie treści programu nauczania do kompetencji językowej studentów.

4. Aktualne tendencje rozwojowe i perspektywy

Niski poziom kompetencji językowej studentów filologii germańskiej w znaczącym stopniu wpływa na zmiany w zakresie funkcjonowania kierunków filologicznych, tu filologii germańskiej. Dotyczy to następujących obszarów:

- kryteria rekrutacji dotyczące zwłaszcza zniesienia lub modyfikacji wymogu znajomości języka niemieckiego na poziomie rozszerzonym;
- modyfikacja programów studiów zwłaszcza w zakresie zwiększenia ilości godzin przeznaczonych na PZJN oraz wprowadzenia dodatkowych przedmiotów;
- modyfikacje w zakresie doboru materiałów i podręczników;
- wprowadzenie języka polskiego jako języka wykładowego obok do tej pory obowiązującego i wiodącego języka niemieckiego;
- systematyczne modyfikowanie wymagań wobec studentów.

Szczególnie widoczna jest konieczność wprowadzenia tzw. germanistyki od podstaw, co wynika z faktu, że studentów legitymujących się kompetencją językową na poziomie B1.1 jest coraz mniej, a ci, którzy są rekrutowani, wykazują często ogromne deficyty w zakresie wiedzy i umiejętności językowych. Taki kierunek rozwoju deklaruje wiele uczelni prowadzących kształcenie na kierunku filologia germańska.

5. Wnioski

Porównanie danych uzyskanych przy użyciu obu narzędzi badawczych – danych ankietowych oraz wyników testów poziomujących – pokazuje, że deklarowany przez studentów poziom znajomości języka niemieckiego dalece odbiega od stanu faktycznego. Zastosowanie profesjonalnego narzędzia w postaci testów weryfikujących poziom wg skali ESOKJ umożliwia takie określenie poziomu biegłości językowej, które jest bliskie rzeczywistości.

Przytoczona diagnoza kompetencji językowej w zakresie języka niemieckiego przeprowadzona przy pomocy omówionych powyżej narzędzi pokazuje jedno-

znacznie, że kandydaci na studia filologiczne – germanistyczne – nie posiadają oczekiwanej kompetencji językowej B1. W związku z tym konieczne jest systematyczne wdrażanie działań naprawczych, które polegają na stopniowym poszerzaniu oferty dydaktycznej o przedmioty z zakresu PZJN, co często odbywa się kosztem przedmiotów tzw. filologicznych. Oferowana w wielu ośrodkach tzw. germanistyka od zera to z jednej strony szansa podjęcia takich studiów dla osób, które nie znają języka niemieckiego w ogóle lub w małym stopniu, w tym również tych, którzy wybierają studia germanistyczne jako drugi kierunek studiów. Oferowana liczba godzin z zakresu PZJN oraz typy zajęć wydają się optymalnie pokrywać zapotrzebowanie studiujących i odpowiadać zaleceniom ESOKJ.

Bibliografia

- Gerhards J., *Mehrsprachigkeit im vereinten Europa. Transnationales sprachliches Kapital als Ressource in einer globalisierten Welt*, VS Verlag, Wiesbaden 2010.
- Janowska I., *Perspektywa zadania w nauczaniu/uczeniu się języków obcych*, [w:] *W poszukiwaniu nowych rozwiązań. Dydaktyka języka polskiego jako obcego u progu XXI wieku*, red. W.T. Miodunka, A. Seretyna, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2013, s. 35–50.
- Kucharczyk R., *Normy europejskie w polskiej edukacji językowej*, „Języki Obce w Szkole” 2013, nr 1, s. 64–69.